

RAZGOVOR: MARIO GRČEVIĆ, JEZIKOSLOVAC

Prvi lektorat hrvatskoga jezika na njemačkom govornom području

U listopadu je započeo s radom lektorat za hrvatski jezik u sklopu Instituta za slavistiku na Sveučilištu u Regensburgu, o čemu razgovaramo s profesorom Marijem Grčevićem

**Razgovarala
Aleksandra Brnetić**

Da je Matija Vlačić Ilirik živ i da upravo prebiva u Regensburgu, vjerojatno bi upisao Hrvatski III. kod Lidije Cvikić. Jer, osim što je bio jedan od najutjecajnijih hrvatskih humanista i teologa šesnaestoga stoljeća, taj neumorni borac za Lutherovo nasljeđe cijeli je život volio poučavati, ali je cijeli život volio i sam učiti. Roden je u Labinu 1520, a umro u Frankfurtu na Majni 1575. Nastanivši se 1562. u Regensburgu, pokušao je utemeljiti tiskaru u kojoj bi izdavao teološka djela radi širenja reformacije među južnim Slavenima. Četiristo devedeset sedam godina kasnije uspio je u Regensburgu, podno svoje spomen-ploče u Poetengässchen (Pjesnička uličica), okupiti ne samo uzvanike i lokalne poklonike svoga djela, nego i njemačke i hrvatske slaviste i kroatiste. Na zgradi Državne knjižnice 11. prosinca 2023. otkrivena je spomen-ploča u čast Matthiasu Flaciusu Illyricusu, kako glasi latinizirano Vlačičevo ime.

Okupljenima su se prigodnim govorima obratili hrvatski generalni konzul u Münchenu Vladimir Duvnjak, gradonačelnica Regensburga Gertrud Maltz-Schwarzfischer, voditelj Državne knjižnice Bernhard Lübbers, dekan regensburškog Evangeličkoga dekanata Jörg Breu u ime evangeličko-luterskoga regionalnog biskupa Klaus Stieglera i inicijator postavljanja spomen-ploče Luka Ilić. Među okupljenima bili su i rektor Sveučilišta u Regensburgu Udo Hebel i prorektorica za međunarodnu suradnju Ursula Regener, a kao izaslanik Stjepana Lakušića, rektora Sveučilišta u Zagrebu, o. d. dekana Fakulteta hrvatskih studija Mario Grčević. Nazočna je bila i prof. dr. sc. Lidija Cvikić, lektorica za hrvatski jezik na Sveučilištu u Regensburgu, kao i Björn Hansen, slavist i poslovodni direktor Instituta za slavistiku regensburškog Sveučilišta. O uspostavi lektorata za hrvatski jezik razgovarala sam tom prigodom s Marijem Grčevićem. Grčević je kroatist i njemački đak koji se tijekom svog života, školovanja i rada u Njemačkoj na razne načine zalagao za uvođenje hrvatskoga jezika na njemačke slavističke katedre. God. 2005. doktorirao je na Sveučilištu u Mannheimu.

Profesore, kako biste ocijenili sporazum koji su 5. srpnja 2023. u Regensburgu sklopili ministar znanosti i obrazovanja RH Radovan Fuchs i rektor Sveučilišta u Regensburgu Udo Hebel?

Zahvaljujući tomu sporazumu, u listopadu 2023. započeo je s radom lektorat za hrvatski jezik i kulturu pri Institutu za slavistiku na Sveučilištu u Regensburgu oko kojega će se oformiti Croaticum. Budući da je riječ o prvom lektoratu hrvatskoga jezika na njemačkom govornom području na kojem se hrvatski jezik sveobuhvatno predaje na najvišoj akademskoj razini i pod svojim imenom, mislim da *Bavarske državne novine* ne

Ispred spomen-ploče Matiji Vlačiću Iliriku, postavljene 11. prosinca 2023, stoje: Mario Grčević, Udo Hebel, Vladimir Duvnjak, Ursula Regener, Gertrud Maltz-Schwarzfischer, Luka Ilić i Aleksandra Brnetić

pretjeruju kada sporazum ocjenjuju „povijesnim“. Osim toga, Sporazum je potpisan u svečanoj atmosferi aule Senata Regensburškoga sveučilišta u nazočnosti brojnih gostiju iz njemačkoga i hrvatskoga političkoga i akademskoga života. Okupljenima se pozdravnim govorom obratila, osim rektora Hebela i ministra Fuchsa, i bavarska ministrica hrvatskoga podrijetla Michaela Kaniber, dopredsjednica Stalne hrvatsko-bavarske komisije. Govorili su i državni tajnik bavarskoga ministarstva za znanost i umjetnost Rolf-Dieter Jungk i prorektor za međunarodnu i međuinstitucijsku suradnju Sveučilišta u Zagrebu Jurica Pavičić. Svečanosti su nazočili hrvatski veleposlanik u Njemačkoj Gordan Bakota, hrvatski generalni konzul Vladimir Duvnjak, voditelj Službe za međunarodnu suradnju u Upravi za znanost i tehnologiju Ministarstva znanosti Staša Skenžić te izaslanstvo zagrebačkoga sveučilišta. Potpisivanje toga sporazuma bio je svečani završni čin složene procedure tijekom koje je prethodno potpisano nekoliko sporazuma i akata.

O kojim je sporazumima i aktima riječ?

Kao prvo treba spomenuti Sporazum o suradnji Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Regensburgu iz prosinca 2022. Njime je predviđeno osnivanje Centra za njemačke i europske studije s glavnim sjedištem u Zagrebu i osnivanje lektorata za hrvatski jezik u Regensburgu. Sporazum je rektor Udo Hebel potpisao u Regensburgu 13. prosinca 2022, a rektor Stjepan Lakušić u Zagrebu 15. prosinca u nazočnosti regensburške delegacije koju je predvodila prorektorica za međunarodnu suradnju Ursula Regener. Nakon potpisivanja delegacija obaju sveučilišta posjetila je 16. prosinca 2022. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, gdje ju je primio ministar Radovan Fuchs. On je tom prigodom potpisao Pismo namjere o osnivanju lektorata za hrvatski jezik i kulturu.

Treba spomenuti i akt o otvaranju Centra za njemačke i europske studije i osnivanju Croaticuma, koji su rektori Lakušić i Hebel potpisali 16. ožujka 2023. u auli zagrebačkoga sveučilišta. Okupljene su pozdravili hrvatski ministar vanjskih poslova Gordan Grlić Radman i njemački veleposlanik Christian Hellbach. Njihovu nazočnost treba shvatiti kao znak političke podrške ustrojavanju Croaticuma i Centra za njemačke i europske studije, kojemu će važna zadaća biti poticanje znanstvene suradnje sveučili-

šta u jugoistočnoj Europi i ubrzanje njezine europske integracije.

Kako je uopće došlo do povezanosti Centra i regensburškoga Croaticuma?

Ideju o hrvatsko-njemačkom bilateralnom sveučilišnom centru s težištem na jugoistočnoj Europi razvijao je Siegfried Gehrmann, Nijemac koji je u Hrvatsku došao 80-ih kao lektor za njemački jezik i koji je potom u Hrvatskoj dugi niz godina radio kao sveučilišni profesor. Sada je voditelj Centra za njemačke i europske studije. Do odlaska u mirovinu 2022. dvije je godine bio zaposlenik Fakulteta hrvatskih studija. Tadašnja uprava Fakulteta predložila mu je za suradnju među ostalim mene. U njegovu konceptualizaciju bilateralnoga hrvatsko-njemačkoga sveučilišnoga centra sa sjedištem u Zagrebu ja sam idejno uključio pitanje hrvatskoga jezika na sveučilištima u Njemačkoj i uspostavu lektorata. U naša planiranja od sama su početka bili uključeni rektor Sveučilišta u Zagrebu Stjepan Lakušić, uprava Fakulteta hrvatskih studija i Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Sveučilište i Ministarstvo kao ključna tijela reagirali su, rekao bih, besprijekorno, a također uprava Sveučilišta u Regensburgu.

Početkom listopada 2022. uslijedio je posjet prof. Gehrmana i mene Sveučilištu u Regensburgu. Ondje su nas primili prorektorica za međunarodnu suradnju prof. Regener, znanstveni direktor Leibnizova instituta za istraživanje istočne i jugoistočne Europe prof. Ulf Brunnbauer i prof. Björn Hansen. Po povratku smo na mrežnim stranicama Hrvatskih studija objavili vijest o našem posjetu Regensburgu s napomenom da je ondje dogovoreno da će se u Regensburgu uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja otvoriti Croaticum i lektorat za hrvatski jezik. Već u studenom opet smo bili u Regensburgu, taj put pod vodstvom prorektora za međunarodnu suradnju prof. Pavičića. Potom je krajem prošle godine uslijedio već spomenuti Sporazum o suradnji obaju sveučilišta, a u ožujku akt o otvorenju Centra za njemačke i europske studije u Zagrebu i osnivanju Croaticuma u Regensburgu. Od početnoga planiranja do realizacije lektorata za hrvatski jezik i kulturu u Regensburgu prošlo je manje od dvije godine.

Zašto je za suradnju izabrano baš Sveučilište u Regensburgu?

Profesor Gehrmann razgovarao je na po-

četku s raznim njemačkim sveučilištima i naposljetku se koncentrirao na Regensburg. To je bio prirodan i ispravan korak jer je tamošnje sveučilište jedno od najvažnijih, ako ne i najvažnije njemačko sveučilište s istraživačkim težištem na istočnoj i jugoistočnoj Europi. Tomu znatno pridonosi i Leibnizov institut za istraživanje istočne i jugoistočne Europe u Regensburgu. U obzir treba uzeti i činjenicu da Bavarska ima posebno izgrađene veze s Hrvatskom koje utječu i na međunarodnu kulturnu i znanstvenu suradnju. Stoga je rektor Hebel prilikom potpisivanja sporazuma s ministrom Fuchsom rekao da je Sveučilište u Regensburgu idealno mjesto za otvaranje prvoga Croaticuma u Saveznoj Republici Njemačkoj.

Na petnaestak sveučilišta diljem Njemačke, pa tako i na regensburškom, imamo trijadu bosanski/hrvatski/srpski jezik. Kako se u to uklapa lektorat za hrvatski jezik?

Ne bih se složio s tezom da njemačka slavistika odbacuje pristup hrvatskomu kao posebnom i samostalnom standardnom jeziku. To je bilo tako 70-ih i 80-ih godina, no najzad od sredine 90-ih to se promijenilo. Naravno da još ima pojedinaca koji su ostali pri starim obrascima, no to sigurno ne znači da je riječ o većini ili da je riječ o nekom zajedničkom stavu njemačke slavističke zajednice. Otpor „osamostaljivanju“ pojedinih hrvatskih lektorata obrazlagao se svojedobno s jedne strane financijskim razlozima, a s druge strane razlozima ideološkoga karaktera. No hrvatski standardni jezik službeni je jezik Republike Hrvatske i jedan od službenih jezika Europske Unije. Hrvatski jezik kao cjelina koja se sastoji od hrvatskoga standardnoga jezika, hrvatskih narječnih idioma i hrvatskih povijesnih književnojezičnih izričaja ima pravo biti predmet proučavanja i poučavanja na bilo kojoj inozemnoj slavističkoj katedri ako se za to stvore tehnički preduvjeti. Oni su u Regensburgu stvoreni zapošljavanjem profesorice Lidije Cvikić, a studijski predmeti Croaticuma i lektorata za hrvatski jezik i kulturu bit će posve integrirani u tamošnji studij slavistike od sljedeće akademske godine.

O čemu sve ovisi pretvaranje financiranja lektorata za hrvatski jezik u Regensburgu u ravnopravan odnos — pola plaća Hrvatska, a pola Bavarska? Interes jest hrvatski, ali studenti su njemački državljani.

Interes nije samo hrvatski nego i njemački. Glede financiranja bilo je govora o tom da će lektorat financijski ući pod okrilje Stalne hrvatsko-bavarske komisije. Na tom rade oni koji su zaduženi za takva pitanja.

Vodili ste radnu skupinu Matice hrvatske koja je izradila prvi Prijedlog nacrtu Zakona o hrvatskom jeziku. Koliko on može biti od koristi studentima koji su sada u Regensburgu počeli studirati hrvatski jezik?

Prijedlog Zakona o hrvatskom jeziku definira smjernice hrvatske jezične politike. Jedna je od njih popularizacija i unapređenje učenja hrvatskoga jezika među strancima i potomcima hrvatskih iseljenika, u Hrvatskoj i inozemstvu. Stoga bi Zakon o hrvatskom jeziku trebao, barem se tako nadam, dugoročno biti od koristi studentima koji u inozemstvu žele učiti hrvatski jezik i baviti se hrvatskim jezičnim pitanjima.